

Gombos Katalin

Hatóságok közötti együttműködés Európában polgári jogi területen

1. A polgári és kereskedelmi ügyekre irányadó jogforrások

Az Európai Unióban komoly előzményei vannak a tagállamok közötti polgári és kereskedelmi ügyekben való együttműködésnek. A téma egyik magyar kutatója Kengyel Miklós volt, aki sokat foglalkozott az együttműködés különböző elemeivel. Az együttműködést a polgári és kereskedelmi ügyek¹ köre határolja le, ezért indokolt a fogalom kereteinek meghatározása.² Legális definíció hiányában az Európai Bíróság értelmező joggyakorlatát³ hívhatjuk segítségül. A jövőbeni értelmezések pedig tovább árnyalhatják az egyébként is autonóm értelmű polgári és kereskedelmi ügyek fogalmi kereteit.⁴ Segítséget nyújthatnak továbbá a polgári

¹ Kengyel Miklós: A „polgári és kereskedelmi ügyek” fogalma az európai polgári eljárásjogban. *Magyar Jog*, 52. (2005), 8. 485–494.

² Ingo Saenger (szerk.): *Zivilprozessordnung. Familienverfahren – Gerichtsverfassung – Europäisches Verfahrensrecht. Handkommentar*. 6. kiadás, Baden-Baden, Nomos. 2015. Art. 1, Rn. 3 b); Yves Bot főtanácsnok indítványa a Fahnenbrock-ügyben, C-226/13, EU:C:2014:2424, 49. pont; Sonntag-ítélet, C-172/91. ECLI:EU:C:1993:144 22. pont; Frahuil-ítélet, C-265/02. ECLI:EU:C:2004:77 21. pont.

³ A fogalom meghatározásra és az Európai Bíróság értelmező gyakorlatára lásd részletesen Simon Károly László: A Brüsszel Ia. rendelet hatálya. 27–32. In Simon Károly László – Sirhán Bálint (szerk.): *Joghatóság az átdolgozott Brüsszel I. rendeletben. Kommentár*. Budapest, Országos Bírósági Hivatal, 2016. 21–52.

⁴ Reinhold Geimer – Rolf A. Schütze – Ewald Geimer: *Europäisches Zivilverfahrensrecht. Kommentar zur EuGVVO, EuEheVO, EuZustellungsVO, zum Lugano-Übereinkommen und zum nationalen Kompetenz- und Anerkennungsrecht*. 2. kiadás, München, C. H. Beck, 2004. 67.

és kereskedelmi ügyeket szabályozó uniós jogforrások céljai⁵ és felépítése,⁶ valamint a nemzeti jogrendszerek összességéből következő alapelvek.⁷

A polgári ügyekben való igazságügyi együttműködés számos uniós jogforrás megalkotását lehetővé tette. Ezeket a jogforrásokat aszerint sorolhatjuk generációkba, hogy mi a szabályozás célkitűzése. Az első generációs jogforrások között a jogérvényesítés kereteit szabályozó, a határon átnyúló jogviták esetében egységesítési törekvéseket⁸ megfogalmazó jogforrások említhetők, a második generációs jogforrások között pedig *sui generis*, uniós jogi eszközöket teremtő, a tagállami jogérvényesítési eszközök mellett alternatív jogi eszközöket kínáló uniós jogszabályok jönnek szóba.⁹

Az együttműködés jogforrásai aszerint is csoportosíthatók, hogy az ilyen ügyekben eljáró bíróságok joghatóságát, az általuk alkalmazandó jog kiválasztását és a más tagállamban hozott határozatok elismerését és végrehajtását komplexen vagy a kollíziós jogra vonatkozó és a fórumrendszerrel összefüggő – főként joghatósági – szabályokat külön szabályozzák-e.

A polgári igazságügyi együttműködés területén született legfontosabb jogforrásokat a fenti szempontok alapján kategorizálva első generációs jogforrásnak tekinthetjük például:

- az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendeletét (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (Brüsszel Ia rendelet);¹⁰
- a Tanács (EU) 2019/1111 rendelete (2019. június 25.) a házassági és szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről (Brüsszel IIb rendelet).

⁵ Lásd főként a teleologikus értelmezést.

⁶ Főleg a rendszertani értelmezéshez használható módszer.

⁷ Eurocontrol-ítélet, 29/76, EU:C:1976:137, 3. pont; Rüffer-ítélet, 814/79, EU:C:1980:291, 7. pont; Sonntag-ítélet, C-172/91, EU:C:1993:144, 18. pont; Baten-ítélet, C-271/00, EU:C:2002:656, 28. pont; Préservatrice foncière TIARD-ítélet, C-266/01, EU:C:2003:282, 20. pont; Blijdenstein-ítélet, C-433/01, EU:C:2004:21, 24. pont; a Lechouritou és társai ítélet, C-292/05, EU:C:2007:102, 29. pont; Apostolides-ítélet, C-420/07, EU:C:2009:271, 41. pont.

⁸ Lásd Peter F. Schlosser – Burkhard Hess: *EU-Zivilprozessrecht: EuGVVO, EuVTVO, EuMahnVO, EuBagVO, HZÜ, EuZVO, HBÜ, EuBVO, EuKtPVO. Kommentar*. 4. kiadás, München, C. H. Beck, 2015.

⁹ Lásd Gombos Katalin: *A jog érvényesülésének térsége az Európai Unióban*. Budapest, CompLex Kiadó – Wolters Kluwer, 2014a. 59–109.

¹⁰ Ismertetésére lásd Andrew Dickinson – Eva Lein (szerk.): *The Brussels I Regulation Recast*. Oxford, Oxford University Press, 2015; Peter Arnt Nielsen: *The New Brussels I Regulation*. *Common Market Law Review*, 50. (2013), 2. 503–528.

Ez a két jogforrás abból a szempontból is egy csoportba sorolható, hogy csak a joghatóságra és a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályokat tartalmaznak.

A szabályozási tárgykör alapján csak kollíziós jogi szabályokat tartalmaz például:

- az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete (2008. június 17.) a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (Róma I rendelet);
- az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról (Róma II rendelet);
- a Tanács 1259/2010/EU rendelete (2010. december 20.) a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról (Róma III rendelet).

Komplex jogforrás:

- az Európai Parlament és a Tanács 650/2012/EU rendelete (2012. július 4.) az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről, vagy például
- a Tanács 4/2009/EK rendelete (2008. december 18.) a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről;
- az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/848 rendelete (2015. május 20.) a fizetésképtelenségi eljárásról;
- a Tanács 2016. június 24-i (EU) 2016/1103 rendelete a házassági vagyoni jogi rendszerekkel kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról;
- a Tanács 2016. június 24-i (EU) 2016/1104 rendelete a bejegyzett élettársi kapcsolatok vagyoni jogi hatásaival kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról.

Második generációs jogforrások például:

- az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete (2004. április 21.) a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról;

- az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról;
- az Európai Parlament és a Tanács 861/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről;
- az Európai Parlament és a Tanács 655/2014/EU rendelete (2014. május 15.) polgári és kereskedelmi ügyekben a tagállamközi követelésbehajtás megkönnyítése érdekében az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés eljárásának létrehozásáról.

Az együttműködés olajozott biztosításához szükség van jogsegélytípusú együttműködésre is, itt említhető:

- az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/1784 rendelete (2020. november 25.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről;
- az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/1783 rendelete (2020. november 25.) a tagállamok bíróságai között a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő együttműködésről.

Vannak az uniós jogszabályok között kifejezetten minimumharmonizációt kitűző szabályok, ilyen a Tanács 2003/8/EK irányelve (2003. január 27.) a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról.

Különleges szabályozási technikával megerősített együttműködés eredményeként jött létre például:

- a Tanács (EU) 2016/1103 rendelete (2016. június 24.) a házassági vagyoni rendszerekkel kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról;
- a Tanács (EU) 2016/1104 rendelete (2016. június 24.) a bejegyzett élettársi kapcsolatok vagyoni jogi hatásaival kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról.¹¹

¹¹ E két megerősített együttműködésnek Magyarország nem részese.

2. A hatósági együttműködések tipizálása és szervező elvei

2.1. Bevezetés

Láthattuk, a magánjogi jogterületen számos uniós joggal átszótt vagy uniós alapon szerveződő szabályrendszer irányadó, ami szükségképpen együttműködési formákat hívott életre az igazságszolgáltatásban. A polgári jogterületen való hatósági együttműködés elemei részben a polgári és kereskedelmi ügyekben való igazságügyi együttműködésből, részben pedig az egységes belső piac működéséből generálódnak. A tipizálás is főként ezen az alapon végezhető el. A hatósági együttműködések részben a meglévő polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés szükségképpen következményei, részben pedig az egységes belső piac működésének optimalizálásához is tartoznak együttműködési területek.

Az igazságügyi együttműködés legfőbb szervező elveként ismert, a *Cassis de Dijon*-ügy nyomán kialakult kölcsönös bizalom elve¹² a hatósági együttműködések bizonyos szegmenseiben is elengedhetetlenül fontos. A kölcsönös bizalom elvének magában kell foglalnia más tagállamban hozott határozatok tiszteletben tartását, másutt lefolytatott bizonyítás vagy egyéb eljárási cselekmény elfogadását, a hatósági együttműködésben adott információkba vetett bizalmat, ennek hiányában ugyanis a határon átnyúló elemet tartalmazó jogvitákban kétséges a jogérvényesítés, az igényérvényesítés vagy éppen a végrehajtás sikere.

Az eltérő tagállami jogrendszerek ismeretének hiánya nagyban akadályozhatja a hatóságok előtti határon átnyúló igényérvényesítést, és gyakran lehet szükség hatósági eljárásban is a jogsegély különböző formáira. A határon átnyúló hatósági ügyintézkedések során is felmerül a többszintű szabályok, az *opt-out*, *opt-in* fenntartások, valamint a megerősített együttműködésben született jogforrások kezelésének szükségessége, amihez a különböző, elsősorban a kölcsönös bizalmon alapuló együttműködési formák kiugróan nagy jelentőségre tehetnek szert.

¹² A 120/78 számú, de az ügyben szereplő termék alapján csak *Cassis de Dijon*-ról vált híressé az ítéletben megfogalmazott elv, a *mutual recognition*, amely mára a jogharmonizáció egyik legfontosabb alapelvevé vált. Lásd erről részletesebben: Kecskés László: *EU-jog és jogharmonizáció*. Budapest, HVG–ORAC, 2003. 618–621; Bóka János – Simon Károly László: *Jogharmonizáció*. Budapest, Nemzeti Közszerológati Egyetem, 2020. 27–28.

2.2. „Növedék” együttműködési területek

Az Európai Unióban lezajlott jelentős fejlődés¹³ eredményeként a polgári és kereskedelmi ügyekben megvalósult igazságügyi együttműködés közvetlen kihatásaként olyan hatósági együttműködések teremtettek a határon átnyúló jogvitákban, amelyek az uniós jogforrások, főként rendeletek által teremtett egységes szabályozás folytán az igazságügyi típusú jogalkalmazási feladatokban objektívvá válnak. Ebben nagy szerepe van az uniós jog autonóm fogalmainak, amely az igazságszolgáltatási típusú feladat ellátását akkor is a rendeletek hatálya alá rendeli, ha az adott tagállamban ezt a feladatot a tagállami jog értelmében nem bíróság látja el.

A bíróságok közötti polgári igazságügyi együttműködés az eljárások számos elemét átszövi, ugyanakkor az uniós jogforrásoknak nem csak a bíróságok közötti együttműködésre van tényleges kihatásuk. Az Európai Unió tagállami bíróságai között a polgári jog területén létrejövő együttműködés ugyanis szükségképpen magával hozott olyan jogterületeken való együttműködések is, amelyek nem tartoznak bele a szoros értelemben vett igazságszolgáltatási tevékenységbe. A polgári igazságügyi együttműködés növedékének nevezhetjük azokat a jogalkalmazási együttműködések, amelyek címzettjei nem bíróságok, de a példaként említett fenti jogforrások által szabályozott jogterületek tárgyi hatálya alá tartoznak. Ebbe a körbe sorolandók különösen a közjegyzők eljárásai (például európai fizetési meghagyásos eljárásban, európai öröklési ügyekben), a végrehajtók eljárásai (a más tagállamban hozott bírósági határozatok elismerése és a végrehajtás területén) vagy olyan bírósági tevékenységhez kapcsolódó, de alapvetően közigazgatási hivatalok által végzett tevékenységek, amelyek a joghozjutást segítik (például a költségmentesség területén). Magyarországon nem ilyen rendszer működik, de más tagállamokban létezik bírósági költségekről döntő önálló adminisztratív szerv is (a perköltségekről, illetékekről való döntéshozatali jogkörük releváns).

A hatóságok közötti európai együttműködés első formái ezek az együttműködések, amelyek a polgári igazságügyi együttműködés következményeként, „növedéki jogon”, az uniós jogforrások tárgyi hatályából és címzettjei köréből szükségképpen következnek. Jogi alapjukat az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 81. cikke automatikusan megteremti, ami lehetőséget ad arra, hogy az együttműködés keretében olyan intézkedéseket is elfogadjanak, amelyek célja a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási

¹³ Az amszterdami szerződés által megteremtett szabadság, biztonság és jog érvényesülésének térsége és az e jogterületen megteremtett uniós szabályozási jogkörök értendők elsősorban ebbe a fejlődésbe.

rendelkezéseinek közelítése.¹⁴ Más néven ezeket az együttműködési formákat tekinthetjük igazságügyi típusú együttműködéseknek.

2.3. A belső piac működéséből adódó hatósági együttműködések

Egy másik hatósági együttműködési forma megjelenésének alapja az egységes belső piac működése. Az egységes belső piacon ugyanis szabadon mozoghatnak a személyek, letelepedhetnek a vállalkozások, szabadon kereskedhetnek, nyújthatnak szolgáltatásokat, és a tőke szabad mozgása is biztosított. A belső piac területén a megfelelő jogérvényesülés nemcsak a joghoz és igazságszolgáltatáshoz való megfelelő hozzáférést biztosítja jogvita helyzetekben, hanem jelenthet hatósági együttműködések is. Gondoljunk csak egy más tagállamban vásárolt termékkel kapcsolatos szavatossági, termékszavatossági vagy termékfelelősségi igények érvényesítésére, a más tagállamban való munkavégzés megkezdéséhez szükséges képesítési feltételek, diplomák elismertetésére vagy különböző hatósági engedélyezési eljárásokra (például kamarai felvétel a tevékenység megkezdéséhez)! Ezek elsősorban a munkavállalók, magánszemélyek, fogyasztók, vállalkozások szabad mozgásához vagy letelepedéséhez, illetve a szolgáltatásnyújtáshoz kapcsolódnak.

2.3.1. Hálózati típusú együttműködések

A network alapú együttműködések alapja az, hogy az Európai Unió motorja a belső piac. A belső piacot a négy szabadság működteti. Az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása lehetővé teszi az uniós polgárok számára, hogy más tagállamban tanuljanak, vállaljanak munkát, vállalkozzanak, befektessenek, ami értelemszerűen gyakran teszi e jogalanyokat határon átnyúló jogvita helyzetek alanyává. A hálózati alapú együttműködések a belső piac megfelelő működését szolgálják, és alapvetően két altípusukat tudjuk megkülönböztetni. Az első egy lazább együttműködési forma, ami az uniós jog által kifejezetten erre a célra megteremtett intézményi keretben valósul meg. Az együttműködésben központi szerep jut a Bizottságnak, és jellemzője még, hogy a tagállamokban központok, kapcsolattartók hálózata működik. Ezek az együttműködések nem szükségképpen járnak klasszikus hatósági feladatok végzésével, de az információcseré és a határon átnyúló igazgatási feladatok hatékony végzése területén jelentőségük kiemelkedő.

¹⁴ EUMSZ 81. cikk (1) bekezdés.

A másik igazgatási együttműködés arra épül, hogy a tagállamok mindegyikében vannak olyan hatósági feladatokkal ellátott intézmények, amelyek az uniós belső piac megfelelő működésében kiemelkedő helyet elfoglaló jogterületeken végeznek jogalkalmazási feladatokat. Klasszikus példa a versenyjog területe. Ezekben az együttműködésekben az alapvetően a tagállami jogok által létrehozott intézmények, hatóságok között valósul meg egyfajta munkamegosztás, kooperáció az uniós jog kellően hatékony érvényesítése érdekében. Az együttműködések itt is hálózati jellegűek, de főként a meglévő intézmények feladatainak kiegészítésével valósulnak meg.

A lazább típusú hálózati együttműködésre példa a SOLVIT és az IMI működése: mindkettő ahhoz nyújt segítséget, hogy az uniós polgárok és vállalkozások a belső piac által kínált lehetőségeikkel megfelelően tudjanak élni. A SOLVIT jelentése többféle tartalommal is megtölthető. Elsőként a *Solutions to problems with your EU rights* szlogennel jellemezhető, de „beszédes névként” használható rá a *solvit* kifejezés is, ami jól jellemzi küldetését: az uniós országok, valamint Izland, Liechtenstein és Norvégia közigazgatási hatóságai által biztosított egyfajta problémamegoldó, vitarendezési szolgáltatásnyújtását. A SOLVIT informális keretek között nyújt segítséget a hozzá forduló polgárok és vállalkozások számára olyan esetekben, amikor az őket megillető uniós jogokat nem ismerik el egy másik uniós ország hatóságai.¹⁵ A SOLVIT oly módon nyújt határon átnyúló segítséget, hogy az ügyekkel minden esetben két SOLVIT-központ foglalkozik, egyrészt a panaszoshoz köthető legszorosabb kapcsolólév szerinti „hazai”, másrészt a vélelmezett jogsértés helye szerint illetékes. Az eljárások kezdeményezése tipikusan a panaszos állampolgársága, lakóhelye, letelepedési helye szerinti központ előtt történik, és ez a központ fordul az illetékes másik központhoz a felmerült probléma gyors megoldása érdekében. A SOLVIT előtt az uniós polgároknak főként a tartózkodási joggal, vízummal, a szakképesítések elismerésével, a gépjármű nyilvántartásba vételével, a munkavállalói jogokkal, a társadalombiztosítással (családi ellátások, nyugdíjjogosultság), adózással, jogosítvánnyal, oktatáshoz való hozzáféréssel kapcsolatos; a vállalkozásoknak pedig a termékek piacra jutásával, határellenőrzéssel, áfa-visszatérítéssel, szolgáltatásnyújtással, közbeszerzésekkel, a tőke szabad áramlásával, önálló munkavállalóként való letelepedésével kapcsolatos ügyei fordultak elő.

Az IMI pedig egy belső piaci információs rendszer: a Bizottság által és a tagállamok közreműködésével kidolgozott, az interneten keresztül elérhető

¹⁵ Bill Batchelor – Melissa Healy: The AstraZeneca judgment. *The EU Court of Justice reins in the General Court, Competition Law Insight*, 12. (2013), 2; Heinrich Kühnert – Igor Augustinič: Slovak Bank Case: Court of Justice Rejects Illegality Defence for Boycotts. *Journal of European Competition Law & Practice*, 4. (2013), 4. 314–316.

szoftveralkalmazás. Célja, hogy a határokon átnyúló információcserét és a kölcsönös segítségnyújtást megkönnyítő, központosított kommunikációs mechanizmust biztosítson a tagállamoknak az uniós jogi aktusokban az információcserére vonatkozó követelmények gyakorlati végrehajtásához. Az IMI különösen segíti az illetékes hatóságokat a másik tagállamban lévő partnerhatóság azonosításában, az információk – ideértve a személyes adatokat is – egységesített eljárások alapján történő cseréjében.¹⁶ Az IMI a belső piac működésének javítására irányul, mégpedig azért, hogy olyan hatékony és felhasználóbarát eszközt biztosít, amely a tagállamok egymás közötti, valamint a tagállamok és a Bizottság közötti igazgatási együttműködést szolgálja.¹⁷

Mind a SOLVIT, mind az IMI tagállami központokban,¹⁸ tagállami koordinátorok közreműködésével végzi feladatait. Sem a SOLVIT-nak mint informális panaszkezelő hálózatnak, sem az IMI-nek mint alapvetően információcserét szolgáló hálózatnak, nincs klasszikus hatósági jogköre. Vannak azonban olyan együttműködési formák, ahol hatósági típusú tevékenység is társul az együttműködésben részt vevőkhöz. A hálózati együttműködés ilyen *sui generis* formáját teremtette meg az Európai Unió a versenyjog területén az Európai Versenyhatóságok Hálózata (*European Competition Network* – ECN¹⁹) létrehozásával. Az ilyen együttműködések jellemzője az is, hogy az uniós szabályok végrehajtásában szerepet vállaló tagállami szervek közötti hálózati együttműködés valósul meg. Egy jelentős jogterületet, a fogyasztóvédelmet fedi le a Fogyasztóvédelmi Együttműködési Hálózat (*Consumer Protection Cooperation Network* – CPC Network) keretében megvalósuló együttműködés.

Az ECN az Európai Bizottság Verseny Főigazgatósága (mint *primus inter pares*) és a tagállamok versenyhatóságainak szoros együttműködése, amely a hatóságok hatékonyabb fellépését hivatott biztosítani. Kereteit elsősorban az 1/2003/EK tanácsi rendelet²⁰ és az ECN+ irányelv rendezi.²¹ Az ECN-en belüli együttműködést egyrészt az Európai Bizottság és az egyes tagállami versenyhatóságok, másrészt a nemzeti versenyhatóságok egymás közötti kooperációja valósíthatja meg. Az együttműködés egyik fontos eleme az információcsere,

¹⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 1024/2012/EU rendelete (2012. október 25.) a belső piaci információs rendszer keretében történő igazgatási együttműködésről és a 2008/49/EK bizottsági határozat hatályon kívül helyezéséről (a továbbiakban: IMI-rendelet) (2) preambulumbekzdése.

¹⁷ IMI-rendelet (4) preambulumbekzdése.

¹⁸ Tipikusan igazságügyért felelős minisztériumokban működő központi hatóságként.

¹⁹ Jurgita Malinauskaite: *Harmonisation of EU Competition Law Enforcement*. Springer, 2019.

²⁰ A Tanács 1/2003/EK rendelete (2002. december 16.) a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról (HL L 1. 2003.01.04. 1–25.).

²¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2018. december 11-i (EU) 2019/1 irányelve a tagállami versenyhatóságok helyzetének a hatékonyabb jogérvényesítés céljából történő megerősítéséről és a belső piac megfelelő működésének biztosításáról.

szükség esetén az összegyűjtött legfontosabb dokumentumok másolatainak átadása.²² Az együttműködés másik fontos, a hatékony ügyelosztást segítő eleme az EUMSZ 101. vagy 102. cikke szerinti eljárás esetén az első hivatalos vizsgálati cselekmény előtt az Európai Bizottság és más tagállamok versenyhatóságainak értesítése.²³ Az ECN-együttműködés keretében az EU versenyjoga alkalmazásának konzisztenciáját biztosító rendelkezés, hogy az Európai Bizottság és a nemzeti versenyhatóságok az EUMSZ 101. vagy 102. cikke alapján az általuk kezelt ügy értékeléséhez szükséges információkat egymás között kicserélhetik,²⁴ az Európai Bizottság szükség esetén magához vonhatja az ügyet. Az Európai Bizottság és a tagállami versenyhatóságok együttműködésének további fontos terepe az előzetes értesítés nélküli helyszíni vizsgálatok során történő segítségnyújtás.²⁵

A vállalkozások összefonódásának ellenőrzése is jelentős területe a tagállamok közötti együttműködésnek. Itt különösen azért fontos az együttműködés, mert az Európai Bizottságnak és a tagállami versenyhatóságoknak nincs párhuzamos joghatóságuk. Az „egyablakos kiszolgálás” (*one-stop-shop*) elv alapján a hatásköri elhatárolás forgalmi küszöbszámok alapján történik. Ha az összefonódásban érintett vállalkozások összesített forgalma meghalad egy bizonyos, a fúziós rendeletben²⁶ meghatározott határértéket, akkor az ügylet uniós léptékűnek minősül, és az Európai Bizottságnak kell eljárni. Uniós lépték hiányában a tagállami versenyhatóságok járnak el.

A fogyasztóvédelmi együttműködésről szóló (EU) 2017/2394 rendelet²⁷ – a továbbiakban: (EU) 2017/2394 rendelet – alapján a fogyasztóvédelmi jogszabályok alkalmazásáért felelős nemzeti hatóságok és az Európai Bizottság közötti együttműködés a Fogyasztóvédelmi Együttműködési Hálózat (*Consumer Protection Cooperation Network* vagy CPC Network²⁸) keretében zajlik. Az Európai Bizottság egy elektronikus adatbázist és a hozzá kapcsolódó internetalapú informatikai rendszert, a Fogyasztóvédelmi Együttműködési Rendszert (*Consumer Protection Cooperation System* – CPCS) működtet, amelyben tárolja és feldolgozza a neki átadott információkat. Ehhez az adatbázishoz tájékozódás céljából kizárólag a hatáskörrel rendelkező hatóságok férhetnek hozzá. A fogyasztóvédelmi

²² 1/2003/EK tanácsi rendelet 11. cikk (2) bekezdés.

²³ 1/2003/EK tanácsi rendelet 11. cikk (3) bekezdés.

²⁴ 1/2003/EK tanácsi rendelet 11. cikk (4) bekezdés.

²⁵ 1/2003/EK tanácsi rendelet 20. cikk (2) bekezdés.

²⁶ A Tanács 139/2004/EK rendelete (2004. január 20.) a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről (HL L 24. 2004.01.29.).

²⁷ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/2394 rendelete (2017. december 12.) a fogyasztóvédelmi jogszabályok végrehajtásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről és a 2006/2004/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről.

²⁸ Az együttműködés nemcsak az EU tagállamaira, de az Európai Gazdasági Térség országaira, így Izlandra, Liechtensteinre és Norvégiára is kiterjed.

szemlélet erősödésével egyre több a fogyasztók érdekeinek védelmét szolgáló jogszabály születik az Európai Unióban, például a megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló,²⁹ a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelv,³⁰ az e-kereskedelemmel kapcsolatos irányelv,³¹ az utazási csomagokról és az utazási szolgáltatás együttésekről szóló irányelv,³² az utasjogokról szóló rendeletek³³ vagy a fogyasztói jogokról szóló irányelv.³⁴ A fogyasztók Európai Unió belüli jogsértésektől való védelme megkívánja a végrehajtásra hatáskörrel rendelkező hatóságok közötti hálózat létrehozását, és azt is, hogy a hatóságoknak legalább közös vizsgálati és végrehajtási jogkörökkel kell rendelkezniük az eladók és a szolgáltatók EU-n belüli jogsértései megakadályozása érdekében.

A CPC Network keretében minden tagállamnak ki kellett jelölnie az (EU) 2017/2394 rendelet alkalmazásáért felelős, hatáskörrel rendelkező hatóságokat és az összekötő hivatalt. Hatáskörrel rendelkező hatóság lehet minden országos, regionális vagy helyi szinten létrehozott, a fogyasztók érdekeinek védelmét

²⁹ A megtévesztő és összehasonlító reklámokról szóló 2006. december 12-i 2006/114/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 376. 2006.12.27. 21.).

³⁰ A belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatáról szóló 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 149. 2005.6.11. 22.).

³¹ A belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi vonatkozásairól szóló, 2000. június 8-i 2000/31/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 178. 2000.7.17. 1.).

³² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2302 irányelve (2015. november 25.) az utazási csomagokról és az utazási szolgáltatás együttésekről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, továbbá a 90/314/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.

³³ A visszautasított beszállás és légi járatok törlése vagy hosszú késése esetén az utasoknak nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak megállapításáról szóló 2004. február 11-i 261/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 46. 2004.2.17. 1.); az Európai Parlament és a Tanács 2010. november 24-i 1177/2010/EU rendelete a tengeri és belvízi közlekedést igénybe vevő utasok jogairól (HL L 334. 2010.12.17. 1.); az Európai Parlament és a Tanács 2011. február 16-i 181/2011/EU rendelete az autóbusszal közlekedő utasok jogairól (HL L 55. 2011.2.28. 1.).

³⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/83/EU irányelve (2011. október 25.) a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről. Meg kell továbbá említeni a fogyasztók jogainak védelmét módosító jogforrást is: az Európai Parlament és a Tanács 2019/2161 irányelve (2019. november 27.) a 93/13/EGK tanácsi irányelvnek, valamint a 98/6/EK, a 2005/29/EK és a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az uniós fogyasztóvédelmi szabályok hatékonyabb végrehajtása és korszerűsítése tekintetében történő módosításáról.

szolgált jogszabályok végrehajtására hatáskörrel rendelkező hatóság.³⁵ Összekötő hivatal pedig az a kijelölt tagállami hatóság, amely hatáskörrel rendelkezik az (EU) 2017/2394 rendelet adott tagállamban való alkalmazásának összehangolására. A CPC Network ezeknek a tagállami szervezeteknek (a hatáskörrel rendelkező hatóságoknak és az illetékes hivataloknak) az együttműködésén alapul.

A különböző tagállamok eltérő módszereket alkalmaznak az együttműködési rendelet nemzeti végrehajtására. Az ágazatspecifikus feladatokat vagy egy hatóságra telepítik, vagy több hatóság között osztják fel. Szövetségi államokban regionális hatóságok között is eloszthatják.

2.3.2. Jogsegélytípusú együttműködések

A hatósági együttműködés hagyományosnak nevezhető formája a központi hatóságok és bizonyos elemeiben diplomáciai csatornák felhasználásával megvalósított nemzetközi jogsegély a magánjogi természetű ügyekben.³⁶ E jogsegélytípusú együttműködésben az Európai Unió szabályozóinak azért volt döntő szerepük, mert a rendeleti jogalkotással közvetlenül alkalmazható szabályokkal egységesedtek a korábban irányadó fragmentált, esetenként egyedileg figyelembe veendő multilaterális vagy bilaterális jogsegélyegyezmények keretei között zajló vagy csak szokásjogi alapon működtetett együttműködési formák. Ez az együttműködési forma hívja fel talán a legjobban a figyelmet arra, hogy a hatósági együttműködésekben is irányadó: többszintű szabályozási környezetben kell a releváns szabályt megtalálni és alkalmazni.

A jogsegélytípusú együttműködés főként központi hatóságok közötti kooperációban valósul meg. Az bizonyos ugyanis, hogy a polgári igazságügyi együttműködés dinamikus fejlődése szinte automatikusan hozta magával a kapcsolódó hatósági együttműködések. Ez főként a családi jogi területen és a jogsegélyügyekben érezhető, illetve közvetlen hatás mutatható ki az unió motorjának tekinthető jogterületeken, így a belső piacot, azon belül is elsősorban a fogyasztókat, piaci szereplőket érintő négy szabadság gyakorlati érvényesülését biztosító jogterületeken. Az Európai Unióban a polgári igazságügyi együttműködés második generációs jogforrásai olyan lehetőségeket teremtettek, amelyek alternatív vitarendezési platformokat nyitottak meg, ezek pedig a polgári hatósági jogterületen is elősegítik a határon átnyúló hálózati működés különböző fajtáit.

³⁵ 2006/2004/EK rendelet 3. cikk c) pont.

³⁶ Erről a jogterületről lásd részletesen Gombos Katalin – Simon Károly László (szerk.): *Hatóságok közötti határon átnyúló együttműködés polgári ügyekben*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2020.

Mindezekén túl a polgári jogterületen született jogforrások egy része igazságügyi típusú együttműködést feltételez olyan tagállami entitások között is, amelyek szoros értelemben nem tartoznak a bíróságok közé, de egyfajta igazságügyi hatóságként eljárva fontos jogalkalmazási feladatokat látnak el. E körbe sorolhatók főként a közjegyzők, a gyámhivatalok és a végrehajtók. A magánjogi jogterületek közül kiemelkedő súlya van a családi jogi területen formálódó hatósági együttműködés³⁷ különböző formáinak (például anyakönyvi, öröklési, tartási ügyekben eljáró hatóságok³⁸ érintettsége miatt).

3. Utószó

A hatóságok közötti együttműködések színes világának feltérképezésével az Európai Unió polgári eljárásjogának területére eső kutatásaival kiemelkedő teljesítményt nyújtó Kengyel Miklós előtt kívántam tisztelegni. A kutató már nincs közöttünk, de életműve a jövő generációi számára is példaértékű. Tisztelettel adózom emléke előtt az alábbi verssorokkal is:

*„Volt emberek.
Ha nincsenek is, vannak még. Csodák.
Nem téve semmit, nem akarva semmit,
hatnak tovább.”*

(Kosztolányi Dezső: Halottak)

Felhasznált irodalom

- Batchelor, Bill – Melissa Healy: The AstraZeneca Judgment. *The EU Court of Justice reins in the General Court, Competition Law Insight*, 12. (2013), 2. 171–173.
- Bóka János – Simon Károly László: *Jogharmonizáció*. Budapest, Nemzeti Közszerzői Egyetem, 2020.
- Dickinson, Andrew – Eva Lein (szerk.): *The Brussels I Regulation Recast*. Oxford, Oxford University Press, 2015.

³⁷ Lásd Simon Károly László: Az európai tartási rendelet hazai alkalmazásával kapcsolatos hatósági feladatok. *Családi Jog*, 13. (2015), 3. 33–39.

³⁸ Lásd részletesebben Simon Károly László: *Tartásdíjigények érvényesítése határok nélkül*. PhD-értekezés. Budapest, ETLÉ ÁJK, 2017; Simon Károly László: *Tartásdíjigények érvényesítése határok nélkül. Megoldások és kihívások a magyar jogalkalmazás számára*. Budapest, HVG–ORAC, 2018.

- Geimer, Reinhold – Rolf A. Schütze – Ewald Geimer: *Europäisches Zivilverfahrensrecht. Kommentar zur EuGVVO, EuEheVO, EuZustellungsVO, zum Lugano-Übereinkommen und zum nationalen Kompetenz- und Anerkennungsrecht*. 2. kiadás, München, Verlag C. H. Beck, 2004.
- Gombos Katalin: *A jog érvényesülésének térsége az Európai Unióban*. Budapest, CompLex Kiadó – Wolters Kluwer, 2014.
- Gombos Katalin – Simon Károly László (szerk.): *Hatóságok közötti határon átnyúló együttműködés polgári ügyekben*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2020.
- Kecskés László: *EU-jog és jogharmonizáció*. Budapest, HVG–ORAC, 2003.
- Kengyel Miklós: A „polgári és kereskedelmi ügyek” fogalma az európai polgári eljárásjogban. *Magyar Jog*, 52. (2005), 8. 485–494.
- Kühnert, Heinrich – Igor Augustinič: Slovak Bank Case: Court of Justice Rejects Illegality Defence for Boycotts. *Journal of European Competition Law & Practice*, 4. (2013), 4. 314–316. Online: <https://doi.org/10.1093/jeclap/lpt013>
- Malinauskaite, Jurgita: *Harmonisation of EU Competition Law Enforcement*. Springer International Publishing, 2019. Online: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-30233-7>
- Nielsen, Peter Arnt: The New Brussels I Regulation. *Common Market Law Review*, 50. (2013), 2. 503–528.
- Saenger, Ingo (szerk.): *Zivilprozessordnung. Familienverfahren – Gerichtsverfassung – Europäisches Verfahrensrecht*. 6. kiadás, Baden-Baden, Verlag Nomos, 2015.
- Schlosser, Peter F. – Burkhard Hess: *EU-Zivilprozessrecht: EuGVVO, EuVTVO, EuMahnVO, EuBagVO, HZÜ, EuZVO, HBÜ, EuBVO, EuKtPVO. Kommentar*. 4. kiadás, München, Verlag C. H. Beck, 2015.
- Simon Károly László: Az európai tartási rendelet hazai alkalmazásával kapcsolatos hatósági feladatok. *Családi Jog*, 13. (2015), 3. 33–39.
- Simon Károly László: A Brüsszel Ia. rendelet hatálya. In Simon Károly László – Sirhán Bálint (szerk.): *Joghatóság az átdolgozott Brüsszel I. rendeletben*. Budapest, Országos Bírósági Hivatal, 2016. 21–52.
- Simon Károly László: *Tartásdíjigények érvényesítése határok nélkül*. PhD-értekezés. Budapest, ELTE ÁJK, 2017. Online: <https://edit.elte.hu/xmlui/handle/10831/35173>
- Simon Károly László: *Tartásdíjigények érvényesítése határok nélkül: Megoldások és kihívások a magyar jogalkalmazás számára*. Budapest, HVG–ORAC, 2018.